

ОАВ МАТНЛАРИДА ЭВФЕМИЗМ ФУНКЦИЯСИНИНГ ЛИНГВИСТИК КОММУНИКАТИВ ХУСУСИЯТЛАРИ

Кабилова Сайёра Абдукаримовна

Самарқанд давлат чет тиллари институти 1-босқич докторанти
sayyoramohizodali@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Газета матнларини ишлаб чиқариш самарадорлиги демократлаштириш, оммавий тадбирлар, низоларни ҳал қилиш, конституциявий макон, ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва пенсия қоидалари жараёнларида автоматик жонли тил бирликларидан фойдаланишни белгилайди. Шунга қарамай, бу ҳолат эндесентрик қаторларнинг кенг семантик атамалари ва гипернимларидан фойдаланиш имкониятини истисно этмайди.

ABSTRACT

The democratization of the production efficiency of newspaper texts determines the use of automatic live translations in the processes of public events, conflict resolution, constitutional space, law enforcement and pension regulations. Nevertheless, this situation does not exclude the possibility of using broad semantic terms and hypernyms of noncentric lines.

Keywords: таксономияси, эвфемизм, график, фонетик, морфологик, лексик-семантик, медиа тили.

Пролингвистик бирликлар - олмош сўзлар, олмош вазифасида қўлланиладиган барча эвфемизм тадқиқотчилари истисносиз эвфемизм вазифасини бажара оладиган сўзлар синфи ҳисобланади (Крисин 1996; Москвин 1999; Сеничкина 2006; Кацев 1988 ва бошқалар.). Е.И.Шейгал талаффузни "умумлаштиришнинг экстремал ҳолати" деб атайди [Шейгал 2000]. Газета ва жамоатчилик билан алоқалар нутқида, эвфемизмлар амал қилиши мумкин, турли функционал семантик тоифадаги олмошлар кўпроқ денотатив ва ноаник бўлиб, шахсий олмошлар камроқ қўлланилади. Айниқса, юқори сифатли нашрлар эвфемизм вазифасида олмошлардан фойдаланишнинг чекланган, паст частотали хусусиятига ишора қилади.

Ўрта частотали эвфемизм - олмош сўзини чекловчи вазифаси сифатида қабул қилинади. Прономинал кўрсатиш режимидаги барча лисоний бирлик

реалликлари семантик ноаниқлик бирлигига бўйсунди [Апресян 1995; Арутюнова 1988; Падучева 1985 ва бошқалар]. Уларнинг тавсифловчи элементлари минимал даражада сақланади. Сифат каби эҳтимоллик ҳолатининг оғзаки белгиси *Nic et nunc* билан тўлдирилади: "Ҳалиги,анави,шу,нима эди, мен нима десам экан"ноаниқликнинг кенг майдони сифатида. Кўрсатишнинг морфологик хусусияти туфайли олмошлар бошқа лингвистик бирликларга қараганда эвфемик функционал ўчиришга камроқ таъсир қилади. Олмошларнинг денотатив (referent) муносабати доимо тегишли референтнинг ўзига хос номланишидан сўнг, анафора функциясида асосий фойдаланишни аниқлаш контекстга боғлиқ, масалан.

Европа Иттифоқи ШХТни президентлар клуби деб атайти, лекин бу ундай эмас — Имоналиев. [<https://oz.sputniknews-uz.com/20190611>]

Олмошларнинг анафорик вазибаларда эвфемик тарзда ишлатилиши мумкин эмас. Газета ва жамоатчилик билан алоқалар нутқида *this,that* кўрсатиш олмоши эвфемизм ёки гипернимлар мақсадида кенг сўзи билан биргаликда ишлатилади.

In the Dust of This Planet [<https://www.johnhuntpublishing.com/>]

In every presidential election since 1980, a gender gap has been apparent, with a greater proportion of women than men preferring the Democrat in each case. [<https://cawp.rutgers.edu/>].

Бундай эвфемистик ибораларни қўллаш кўлами қайсидир маънода жинсий алоқа,гендер муносабатлари, аёллар ёки эркаклар саломатлиги муаммолари учун жинсий тарбиянинг тиббий томони билан боғлиқ мавзуларга мурожаат қилганда оммавий нашрларни ўз ичига олади.Олмошлардан фойдаланиш машҳур нашрлар матнларида интим муносабатларни белгилашда эвфемизмларнинг вазибасига ҳам хосдир.Ўзининг асл ва билвосита шаклларида қўлланган олмошда "жинсий алоқа" маъносининг эвфемистик маъноси пайдо бўлган дейиш мумкин.

Асексуал ҳолатга эга бўлган эркакларда ЕД учун юқори хавф омиллари шикастланади. Ушбу асексуал мақомнинг аксарияти тўлиқ ЕИга боғлиқ бўлиши мумкин, гарчи бу вақтинчалик асексуалликнинг сабаблари жинсий муносабатлар ва қизиқишлар, жинсий шериклар ва мастурбация билан шугулланган бўлса-да. [<https://www.yourbrainonporn.com/uz/>]

Бу олмош мутлақо автоном ноанафорик қўлланишда ҳам маънони жуда шаффоф ифодалайди.Масалан, бу ҳақда телекўрсатув сарлавҳасидаги "бу ҳақида" белгиси. Бу тезис қуйидаги мисол билан исботланган:

Аёлларни бичиши ҳирсни жиловлайдими? [<https://www.bbc.com/uzbek/lotin-37120476>].

Бу мавзу унчалик табу эмас (жинсий алоқа каби оммавий нутқ) Бу ҳолда, сарлавҳага қўйилган эвфемизм кейинги ривожланишни кутаётган ўқувчи эътиборини жалб қилиши мумкин. Е.Р.Сеничкина гендер муносабатларини, исмлар соҳасидаги эвфемизмларни номлаб чиққан. Биографик эвфемизм ва табулар нейтрал белгиланиши адабий тил доирасига кирмайдиган тақиқланган тушунчаларнинг билвосита номлари бўлиб хизмат қилади...

Сиёсий соҳада эвфемистик алмаштиришлар тажовузкор душманликни белгилаш учун ҳам қўлланилади. Бундай эвфемизмлар инглиз тилида *air support (bombing); non-operative personnel/casualty (victim); friendly fire (killing people on your own side); Department of Defense (Department of War); conflict/accident(war)*.

Commandos in Britain's elite Special Air Service (SAS) corps killed at least 54 Afghans in suspicious circumstances but the military chain of command concealed concerns, a BBC investigation said Tuesday. (Британиянинг махсус ҳаво хизмати (САС) элита корпусидаги қўмондонлар шубҳали шароитда камида 54 афғонни ўлдирди, аммо ҳарбий қўмондонлик занжири хавотирларни яширди, дея хабар беради сешанба куни ББС тергови.) [Jul 12, 2022, 02:59 PM IST <https://economictimes.indiatimes.com/news/>].

The move by investigators on Thursday comes despite the fact that the Ministry of Defence (MoD) had argued the BBC had engaged in "irresponsible, incorrect" journalism by being prepared to broadcast the allegations in the first place. (Терговчиларнинг пайшанба кунги ҳаракати Мудофаа вазирлиги (Мод) ББС биринчи навбатда айбловларни эфирга узатишга тайёрланиб, "масъулиятсиз, нотўғри" журналистика билан шуғулланганини даъво қилганига қарамай амалга оширилди.) [<https://www.theguardian.com/uk-news/2022/jul/12/>].

Ўзбек тилида *ҳарбий ўрнатилиш, ҳарбий ҳаракат ва ҳарбий сўзлар* мос равишда объект, кескинлик, мудофаа эвфемизмлари билан алмаштирилади.

"Махсус операция" бошланганидан бери Россия қуролли кучлари Украинадаги 2900 дан ортиқ ҳарбий инфратузилма объектларини йўқ қилган. Бу ҳақда Россия Мудофаа вазирлиги расмий вакили генерал-майор Игорь Конашенков маълум қилди

[10.03.2022, <https://darakchi.uz/uz/140577>].

АДАБИЁТЛАР РЎЙЎАТИ:

- 1.. Арутюнова Н.Д. Метафоро-лингвистический энциклопедический словарь. - М.: Советская энциклопедия, 1990. С. 296.
- 2.Сеничкина Е.П. Эвфемизмы русского языка: Спецкурс. - М.: Высшая школа, 2006. - 151 с.
- 3.KSAbdukarimovnahttps://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fUnU7AgAAAAJ&citation_for_view=fUnU7AgAAAAJ:IjCSPb-OGe4C
- 4.KSAbdukarimovnahttps://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fUnU7AgAAAAJ&citation_for_view=fUnU7AgAAAAJ:UeHWp8X0CEIC
- 5.С.Кабиловаhttps://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fUnU7AgAAAAJ&citation_for_view=fUnU7AgAAAAJ:qjMakFHDy7sC
- 6.K.Sayyorahttps://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fUnU7AgAAAAJ&citation_for_view=fUnU7AgAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
- 7.K.Sayyorahttps://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fUnU7AgAAAAJ&citation_for_view=fUnU7AgAAAAJ:zYLM7Y9cAGgC

